



Det här är det sista nyhetsbrevet från Viltskadecenter i denna form. Under januari får vår webbplats en ny struktur och vi kommer fortlöpande att använda webbplatsen för att presentera vad som sker inom Viltskadecenter och sedan sammanställa det till ett nyhetsbrev cirka fyra gånger per år. Tills dess vill vi önska er trevlig läsning samt:

**En God Jul och Ett Gott Nytt År från oss på Viltskadecenter!**

## Information och Utbildning

Information  
Utbildning

Under hela hösten har det varit stor efterfrågan på broschyren *Rovdjur och hundar*. Hittills har vi skickat ut drygt 10 000 stycken och vi får fortfarande in nya beställningsblanketter varje dag.

I november gav vi ut faktabladet "Vilka stängsel är bäst mot varg?" I det visar vi bland annat hur effektivt ett 4-5 trådigt elstängsel är jämfört med andra stängseltyper när det gäller att hålla varg ute.

Alla våra faktablad finns att läsa och ladda ner från vår webbplats: [www.viltskadecenter.se](http://www.viltskadecenter.se).

Rovdjursutredningen lämnade in sitt betänkande till miljödepartementet den 4 december. "Rovdjuren och deras förvaltning" är en mycket innehållsrik kunskapssamling. Inga har suttit som expert i arbetsgruppen och arbetet med utredningen har inneburit en intensiv höst med många möten.

Vi har som vanligt medverkat, förmedlat information och kommunicerat med människor vid ett flertal olika tillfällen under hösten. Vi har bl a träffat jägare i Äppelbo, allmänheten och den regionala rovdjursgruppen i Jönköping, föreläst på Öster Malma, informerat på en temadag om rovdjur för SNF i Västmanlands län samt deltagit på norrlandslänens "Stormöte" i Storuman.

**16-17 oktober** arrangerade vi en träff för viltskadehandläggare. 20 personer deltog. Vi diskuterade angelägna ämnen och särskilda frågeställningar efter önskemål och gav aktuell information från våra olika verksamhetsområden. I anslutning till träffen gav Anders Esselin, informationsstrateg på länsstyrelsen i Västerbotten, ett seminarium om kommunikation och samverkan.

**5-6 december** hölls en grundkurs i Inventering av stora rovdjur för länsstyrelsernas kvalitetssäkrare. 21 personer deltog.

**Vilka stängsel är bäst mot varg?**

2007

Viltskadecenter har långt rekommenderat två olika typer av stängsel för att förhindra rovdyrsangrepp på kor/får/färs eller besöksdjursfamiljer respektive dessa kompletterade med två stängsel. Stängslen kallas populärt för *svandensstängsel* eller *stängsel*. Stängslen består av två stängselsträngar som är utskänkta i samband med de beaktningar som nämns. De finns normalt till på 4 och Viltskadecenter har därför kommit utveckla och utvärdera olika stängseltyper av mer noggrann och detaljerad prövning och analys.

Elstängsel har använts med framgång i andra länder för att hålla utomlandsdjur och varg borta från kor/får/färs och besöksdjursfamiljer. Dessutom har olika stängseltyper utvärderats genom på plats utförda försök. Det har dock saknats utvärderingar av hur effektivt olika stängseltyper är i "verkliga" och naturliga situationer. Till detta syfte har Viltskadecenter anordnat en svandensstängsel i Sverige som en utvärdering av olika stängseltyper för att se om dessa

Lansstyrelserna har sedan 1997 kommit ihop till kommissionen för älgdjur som kan förhindra rovdyrsangrepp. Sedan systemet infördes har bakgrunden varit stark och utgående till 2007 till omkring 9 miljoner kronor (se figur 1). De kommande åren väntas att det ska bli betydligt fler miljoner kronor som ska gå till utvärdering av olika stängseltyper för att se om dessa kan förhindra rovdyrsangrepp på kor/får/färs och besöksdjursfamiljer.

Efter utvärdering av olika typer av stängsel för att förhindra varg och andra gäddor. När man har valt bästa typ av stängsel för ett område är det viktigt att även se till att stängslet är utvärderat för att kunna användas i olika situationer. För att kunna använda stängslet har Viltskadecenter för utvärdering utvärderat stängslet utgående från utvärdering av naturliga situationer.

Skiljevärdet i biljoner kronor

År	Bilaga	Erdling	Källa: Länsstyrelserna
1997	0,5	0,5	0,5
1998	1,0	1,0	1,0
1999	1,5	1,5	1,5
2000	2,0	2,0	2,0
2001	2,5	2,5	2,5
2002	3,0	3,0	3,0
2003	4,0	4,0	4,0
2004	5,0	5,0	5,0
2005	6,0	6,0	6,0
2006	7,0	7,0	7,0
2007	8,0	8,0	8,0

Figur 1. Bilagda bilaga och utvärdering av olika typer av stängsel. Källa: Länsstyrelserna.

**Stora rovdjur****Stora rovdjur****Pingelhalsband**

Efterfrågan på pinglor till jakthundar är också mycket stor. Vi skickar ut pingelhalsband till såväl länsstyrelser som enskilda jägare.

**Yttranden**

Under hösten har Naturvårdsverket fått in ett antal ansökningar om skydds jakt på varg. Ansökningarna har skickats till Viltskadecenter på remiss och vi har yttrat oss i samtliga ärenden. Våra yttranden kommer att kunna läsas på vår nya webbplats i januari.



Björneftersök med hund. Foto: Maria Levin

**Utvärdering av björnsparning**

Träning av länens eftersöksekipage för björn genomfördes under sommaren i samarbete med Hundcampus och under ledning av Skandinaviska Björnprojektet. Resultaten som sammanstälts under hösten visar att det oftast är mycket komplicerat att spåra björn.

Erfarenheter från träningen visar att det optimala eftersöksekipaget består av två kunniga hundförare som jobbar med en utpräglad spårhund kompletterad med en hund som går att släppa i slutskedet av en spårning.

### Renar och rovdjur

Viltskadecenter fick under hösten ett uppdrag av regeringen att i samverkan med Sametinget, Svenska samernas Riksförbund, Naturvårdsverket och länsstyrelserna i renskötselområdet undersöka omfattningen av rovdjursskador på ren. Framförallt vill regeringen ha reda på omfattningen av skador på ren av björn, örn och varg, där kunskapen är mycket bristfällig.

Att genomföra en sådan studie kommer att kräva ett brett samarbete mellan rennäringsen, flera olika myndigheter och forskningsprojekt. Sannolikt kommer det att behövas sändarförsedda renar och kanske även sändarförsedda rovdjur i flera studieområden i olika delar av renskötselområdet. Allra först genomförs en förstudie. I förstudien ska rennäringsen, berörda myndigheter och forskningsprojekt enas om vilka frågeställningar som är viktiga, vilka metoder och studieområden som kan användas för att besvara frågorna och en budget för projektets genomförande. Det är idag för tidigt att avgöra när något fältarbete kan påbörjas. Med uppdraget följde 3 miljoner kronor, dessa pengar kommer inte användas förrän förstudien är avslutad.



Renskiljning i Norrbotten. Foto: Per Ahlqvist©



## Övrigt vilt

### Rekordkostnad för skador på gröda 2007

Kostnaderna för ersättning av skador på odlad gröda har slagit alla rekord under 2007. Bara i den sista fördelningen av viltskadeanslaget från Naturvårdsverket betalades en miljon kronor ut för skador under året. Lägg därtill kostnaderna för de skador som budgeterats av länsstyrelserna redan vid årets början, så kommer slutnotan troligen att hamna på närmare tre miljoner kr. Detta är nästan en fördubbling jämfört med tidigare år.

Orsakerna till de höga kostnaderna är flera. Förutom de faktorer som tas upp på **nästa sida** bidrog det intensiva regnandet som drabbade framför allt södra Sverige under sommaren. Regnet medförde att framför allt gässen hade möjlighet att landa i stående vatten på åkrarna, vilket gjorde att de lättare fick tillgång till attraktiva grödor under senare delen av vegetationssäsongen. Gäss och tranor tycker normalt inte om att landa på fält med hög vegetation.



Här har en trana grävt upp och hackat i en potatis.  
Foto: Mikael Hake©.

### Kostnaden för skador kommer att öka

Utvecklingen när det gäller skador på odlad gröda är oroväckande. På grund av en rad faktorer är det nämligen troligt att kostnaderna för ersättningar och förebyggande åtgärder kommer att öka rejält i omfattning under de närmaste åren. Några viktiga faktorer är:

Populationerna hos de fågelarter som orsakar skador ökar fortfarande, även om en viss avmattning kan skönjas för vissa. Mer information om detta kan man få här: <http://www.biol.lu.se/zooekologi/waterfowl/GooselInv/gcount2.htm>.

Allt fler brukare kommer att börja anmäla sina skador. Vi vet att mörkertalet när det gäller mängden rapporterade skador är högt. En enkätundersökning som skickades ut till samtliga brukare kring sjön Tåkern i Östergötland förra året visade att endast ca 10 % av de brukare som angav att de hade haft skador orsakade av tranor och gäss hade rapporterat skadorna. Detta trots att skador på gröda har förekommit i området under nästan 20 års tid. Situationen på andra ställen i landet verkar vara likartad.

Eftersom priset på odlade grödor nästan har fördubblats under 2007 kommer sannolikt kostnaderna för skadeersättning att bli betydligt högre i framtiden än de varit hittills. Dessutom kommer antagligen fler brukare att rapportera uppkomna skador.

EU:s beslut att ta bort "EU-trädorna" (10 % av den odlade arealen) kommer att innebära att det blir svårare att förebygga skador genom att avsätta viltåkrar där fåglarna får vara ostörda och/eller utfodras. Sammantaget innebär detta att kostnaderna såväl för skador på odlad gröda som förebyggande åtgärder sannolikt kommer att öka under de kommande åren. För att undvika fler och djupare konflikter mellan skadegörande fåglar och människan är det alltså viktigt att mer pengar i framtiden avsätts till såväl ersättning av skador som förebyggande åtgärder.

### Välbesökt seminarium om gås- och transkador

22-23 oktober hölls ett seminarium om vad man kan göra för att förebygga skador på odlad gröda orsakade av tranor och gäss. Seminariet hölls på Flämslätts stifts- och kursgård strax norr om Hornborgasjön i Västra Götalands län. Seminariet var välbesökt - nästan 50 deltagare hade slutit upp. Deltog gjorde handläggare, besiktningsmän och naturvårdare från länsstyrelserna och representanter för LRF, lantbrukare, jägare, ornitologer och den ideella naturvården.

Under seminariets första dag fick vi information från Naturvårdsverket angående det nya förslaget till viltskadeförordning och fördelning av viltskadeanslaget. Vi fick också en rapport om skadeläget och förebyggande åtgärder som vidtagits i de olika länen i landet. Under seminariets andra dag fick vi information om grågässens rörelsemönster vid Hornborgasjön och lite insikt i de svårigheter som länsens besiktningsmän på skadad gröda kan råka ut för när de gör skadevärderingar. Vi hann dessutom med en hel del diskussioner kring skadeförebyggande åtgärder, samt två studiebesök för att titta på åtgärder som vidtagits för att förebygga skador runt Hornborgasjön. Är du intresserad av att få mer information från seminariet så kan du höra av dig till Lisbeth Johansson ([Lisbeth.Johansson@o.lst.se](mailto:Lisbeth.Johansson@o.lst.se)) eller Mikael Hake ([mikael.hake@ekol.slu.se](mailto:mikael.hake@ekol.slu.se)).



Seminariet om gås- och transkador var mycket uppskattat och hade lockat nästan 50 deltagare. Här berättar lantbrukaren Claes von Heidekken om de förebyggande åtgärder som han själv har varit med om att utveckla vid Hornborgasjön. Foto: Mikael Hake©.

## Inventering

### Inventering

Åke Aronsson och Linn Svensson har medverkat i arbetet med rapporten "Ulv i Skandinavien Statusrapport för vintern 2006-2007". Den svenska versionen slutbearbetas just nu och kommer ut i januari.

Vi har delat upp arbetet med att sammanställa länsstyrelsernas rapporter om inventering av stora rovdjur och kungsörn. Åke Aronsson ansvarar för den nationella sammanställningen av varg, Linn Svensson för lodjur, Maria Levin för kungsörn och Mona HansErs för björn och järv.

Slutliga rapporter för järv och lodjur presenteras före jul på webbplatsen. Rapporten "Resultat från inventeringar av kungsörn i Sverige 2007" redovisades 3 december och finns att tillgå på webbplatsen.

## Kommande aktiviteter

### Kommande aktiviteter

#### **Preliminära datum för utbildningar VT 2008**

**9-10 eller 10-11 januari** Kurs i Rovdjursforum, Inventering Plats: Uppsala

**21 januari** Lamaseminarium Plats: Orsa

**12 mars** Boskapsvaktande hundar Plats: Grimsö

**10-11 april** VIA-konf, Naturvårdsverket

**16-17 april** Besiktningsmän för tamdjur Plats: Grimsö

**18 april** Kurs i Rovdjursforum, viltskador Plats: Grimsö

**23-24 april** Besiktningsmän för tamdjur Plats: Grimsö

**25 april** Kurs i Rovdjursforum, viltskador Plats: Grimsö

**6-7 maj** Björnsparning med hund, grundutbildning med kravspecifikationer

**8 maj** Björnproblematik för rovdjursförvaltare. 1 veckas praktisk spårutbildning och träning i fält för länsstyrelsernas hundekipage under hela sommaren.

**21-22 maj** Stängslingskurs Plats: Grimsö

